

Inhoudelijk verslag 2022

Stichting Het Spookbos Natuur- en Milieu Educatief Centrum

Bestuur:

De Heer R.H.E. Wybenga - voorzitter
De Heer J.P. van Ogtrop – penningmeester/secretaris
Mevrouw J.Posthumus- lid
Mevrouw W.M.F.Timmermans - lid

Goyergracht Zuid 3a
3755 MX Eemnes
tel: 035-5380061

info@spookbos.nl & info@natuurlijkbegeleiden.nl
www.spookbos.nl & www.natuurlijkbegeleiden.nl

Voorwoord 2022

Het jaar 2022 was het jaar waarin de natuurlessen weer op volle kracht gegeven konden worden. De scholen in Blaricum, Eemnes en Laren en daarbuiten hebben waar mogelijk gebruik gemaakt van de Natuur- en Milieulessen en gaven in de evaluatieformulieren positieve feedback. Dit heeft geleid tot een record van 123 lesuren die in 2022 zijn gegeven. Dit om een duurzame houding van de directe maatschappelijke omgeving te stimuleren.

De geleverde natuurbelevingen, die de leerlingen tijdens de veldlessen in de buitenlucht opdoen, zorgen voor een levenslange herinnering, waardoor bewustzijn t.a.v. de natuur in hun directe omgeving gewaarborgd wordt. Ook uit onderzoek is recent weer gebleken, dat de mate van verbondenheid met de natuur positief van invloed is op welzijn en functioneren. Dit betekent dat Stichting Het Spookbos een belangrijke bijdrage levert aan de ontwikkeling van een natuurbewuste burger, welke duurzaam met zijn omgeving omgaat en gelukkig in het leven staat. De projecten en evenementen die Het Spookbos in 2022 heeft georganiseerd waren succesvol.

Het NME-centrum heeft in 2022 in de gemeenten Laren en Blaricum meer werk verzet dan de budgetten van deze BEL-gemeenten toelieten. De passie en betrokkenheid van de medewerkers maken dat dit gebeurt. Voor 2023 zal dit beter in balans gehouden worden om ook op langere termijn continuïteit van het NME te kunnen bieden.

Na een aantal jaren COVID-19 kunnen de lessen op de basisscholen gelukkig weer volop kunnen plaatsvinden. Kinderen genieten van natuuronderwijs en ontwikkelen zich tot zelfbewuste burgers met een duurzaam hart voor hun natuurlijke omgeving.

Het bestuur van Stichting Het Spookbos

Mei 2023

Inhoud

Voorwoord 2022	2
Stichting Het Spookbos.....	4
Doelstelling Natuur en Milieu Centrum Het Spookbos.....	4
Doelgroepen Natuur en Milieu Centrum Het Spookbos.....	5
Basisonderwijs	5
Verzorgingshuizen	5
Kinderdagverblijven	5
Medewerkers Natuur en Milieu Centrum	5
Financiën Natuur en Milieu Centrum	5
De locatie	6
Middelen	8
Resultaten.....	9
Conclusie.....	12
Bijlage 1	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.

Stichting Het Spookbos

Dit 28^e verslagjaar van Stichting Het Spookbos staat in het teken van de opstart na een periode die gedomineerd is door COVID-19. Dit verslag heeft betrekking op het Natuur- en Milieu Centrum van Het Spookbos. Er is ook een jaarverslag van Zorgafdeling De Stal. Deze is opvraagbaar via info@natuurlijkbegeleiden.nl. Zorgafdeling De Stal is in het bezit van het HKZ-keurmerk. Met dit keurmerk wordt waarborging van kwaliteit aangetoond.

Doelstelling Natuur en Milieu Centrum Het Spookbos

De doelstelling van Natuur en Milieu Centrum Het Spookbos richt zich vooral op het leveren van een bijdrage aan het bewustwordingsproces van het verstandig leren omgaan met het milieu, de dieren en de natuur. Bovendien streeft het centrum ernaar deze vaardigheid een vanzelfsprekende, vaste plaats te geven in de dagelijkse belevingswereld van kinderen en volwassenen.

Het Natuur- en Milieu Educatief centrum geeft mensen de gelegenheid om in contact te komen met dieren, planten en duurzaamheid. De op het terrein aanwezige kinderboerderij is daarbij dienstverlenend.

Het centrale uitgangspunt hierbij is, dat iedere *bewustwording* ontstaat vanuit een *emotionele betrokkenheid*, dus vanuit het ervaren wat *waardevol* is. Dat NME dit bewustwordingseffect op korte termijn teweegbrengt bij kinderen is in meerdere onderzoeken bewezen. Uit onderzoek blijkt dat NME ook op de lange termijn een positieve invloed heeft op kennis en gedrag t.a.v. natuur en milieu bij kinderen. Uit onderzoek blijkt dat kinderen die opgroeien in de natuur gevarieerder en creatiever spelen, beter eten en slapen en minder vaak bij de huisarts komen. Buiten spelen zorgt voor een sterk gebit en sterke botten door de vitamine D die je aanmaakt door zonlicht.

Daarnaast blijkt uit wetenschappelijk onderzoek dat deze 'nature connectedness' ervoor zorgt dat men zich beter voelt en beter functioneert (<https://www.derby.ac.uk/research/centres-groups/nature-connectedness-research-group/>).

Kortom: natuureducatie is van meerwaarde voor de algehele ontwikkeling van kinderen tot op latere leeftijd!

Doelgroepen Natuur en Milieu Centrum Het Spookbos

Basisonderwijs

Het NME-centrum richt zich met name op het regulier basisonderwijs uit Regio Gooi en Vechtstreek. Het grootste gedeelte van de leerlingen is afkomstig uit de BEL-gemeenten (Blaricum, Eemnes, Laren). Samen met de leerlingen komen er per les een aantal ouders mee, welke actief betrokken worden bij de lessen door ze een groepje te laten begeleiden. De activiteiten van deze doelgroep zijn gericht op het verwerven en beleven van kennis t.a.v. de natuur en het milieu.

Verzorgingshuizen

NME-centrum Het Spookbos ondersteunt ook verzorgingshuizen om hun bewoners in contact te laten zijn met dier en natuur. Dit doet zij door levend materiaal te plaatsen in het verzorgingstehuis en hier een educatieve aanvulling op te doen. Met name het project 'Kip in de klas' is geliefd bij de bewoners van de verzorgingshuizen.

Kinderdagverblijven

NME-centrum Het Spookbos ondersteunt ook kinderdagverblijven om de kinderen in contact te laten zijn met dier en natuur. Dit doet zij door levend materiaal te plaatsen in het kinderdagverblijf en hier een educatieve aanvulling op te doen. Met name de projecten 'Kip in de klas' en de 'Vlinderkweek' zijn geliefd bij kinderdagverblijven.

Medewerkers Natuur en Milieu Centrum

De NME-lessen worden gegeven door een NME-leerkracht op ZZP-basis. Deze NME-docent onderhoudt contact met de scholen en gemeenten betreffende de mogelijkheden voor de lessen en samenwerking met de BEL-Gemeenten. De docent geeft de lessen aan de scholen en ontwikkelt nieuwe lespakketten op het gebied van NME. Ook zorgt zij voor de planning en coördinatie van de NME-lessen. Tevens ontwikkelt de NME-leerkracht samen met de directie van Het Spookbos het beleid en wordt het jaarverslag gezamenlijk opgesteld.

Voor de ondersteuning van de NME-lessen en administratieve afhandeling wordt samengewerkt met vrijwilligers, de facilitair medewerkers van de stichting, een administratief medewerker en de officemanager.

Financiën Natuur en Milieu Centrum

De Stichting voorziet in haar inkomen door het geven van natuur- en milieulesen aan scholen. Ook in 2022 hebben de gemeenten Eemnes, Laren en Blaricum Stichting Het Spookbos een budget toegekend. Dit budget is besteed aan het geven van veldlessen, de coördinatie van de NME-lessen, het updaten van bestaand materiaal, het ontwikkelen van nieuw lesmateriaal, het organiseren van projecten en het opstellen van beleid (zie resultaten). Het is opvallend dat deze budgetten al sinds **2004** niet zijn geïndexeerd door de BEL-gemeenten. Dit terwijl de kosten voor de materialen, diensten etc. wel stijgen. Uiteindelijk leidt dit ertoe dat de scholen ieder jaar iets minder natuurlessen kunnen gebruiken dan het jaar ervoor.

Het realistisch inrichten van het toegekend budget vanuit de BEL-gemeenten blijft een uitdaging voor Het Spookbos. Vanuit haar passie en betrokkenheid is zij geneigd vele malen meer uren werk te verrichten dan de budgetten beschikbaar stellen. Om NME duurzaam te kunnen blijven bieden is de begroting i.c.m. de doelen van de stichting kritisch onder de loep genomen. Hieruit is naar voren gekomen, dat om aan de doelstellingen van de stichting te kunnen voldoen, vanuit de verschillende BEL-gemeenten een groter budget noodzakelijk is. Voor de visie hierop wordt verwezen naar het werkplan 2024. Om dit plan te ondersteunen is in april 2023 een uitvraag gedaan bij de basisscholen, waaruit blijkt dat de animo voor natuureducatie groot is.

Naast lessen aan de basisscholen in de BEL-gemeenten, worden inkomsten verkregen vanuit scholen buiten de BEL-gemeenten, verzorgingstehuizen en kinderopvangcentra, die veldlessen en levend materiaal tegen betaling afnemen.

De locatie

Kinderboerderij Het Spookbos

Kinderboerderij Het Spookbos biedt een laagdrempelige mogelijkheid voor inwoners van de Regio Gooi en Vechtstreek om in contact te komen met dier en natuur. Buiten de opgelegde sluiting door de overheid vanwege de Corona uitbraak is de kinderboerderij zes dagen per week van 10.00 - 16.30 uur geopend. Op de kinderboerderij zijn verschillende diersoorten aanwezig, die geaaid en geborsteld kunnen worden. Tevens zijn er educatieve elementen op het terrein aanwezig, zoals een memorytafel met als thema natuur, een boter-kaas-eieren rek met foto's van verschillende ontwikkelingsstadia van dieren die rondom de poel leven en een educatieve totempaal, die meer informatie geeft over zintuigen van de aanwezige dieren.

Voor de verzorging van de dieren zijn twee diervverzorgers parttime in dienst. Tevens vervullen de kinderboerderij en het NME-centrum een belangrijke maatschappelijke functie in het bij elkaar te brengen van mensen, het ondersteunen van mensen met een anderstalige achtergrond en het betrekken van mensen met afstand tot de

arbeidsmarkt.

Het Spookbos werkt tevens samen met het project "Zicht op Werk". Dit project ondersteunt mensen met een bijstandsuitkering bij het vinden van werk. Het doel is duurzaam terugkeren op de arbeidsmarkt. Iedereen die in staat is om te werken, wordt begeleid bij het vinden van werk of een werkervaringsplek. Deelnemers gaan ongeveer 3 dagdelen per week aan de slag. De projecten zijn een springplank naar regulier werk. Het Spookbos hecht waarde aan de maatschappelijke functie die ze hierin heeft en is daarom ruimte blijven bieden aan mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt om weer in een werkritme te komen. Voor dergelijke plaatsingen ontvangt de stichting geen vergoeding. Zij maakt dit onbezoldigd mogelijk vanuit haar maatschappelijke betrokkenheid.

Tevens biedt Stichting het Spookbos ruimte om stage te lopen aan leerlingen die een MBO-dierverzorgingsopleiding volgen in het regulier of speciaal onderwijs.

De kinderboerderij staat ook ten dienste aan de begeleidingen vanuit Zorgafdeling De Stal. Binnen deze zorgafdeling worden kinderen en jongeren met een psychiatrische beperking met behulp van dier en natuur ondersteund om tot optimale zelfredzaamheid te komen.

Het Spookbos

Het bos dat grenst aan de locatie is niet alleen de naamgever van de Stichting, maar tevens van groot nut bij het bereiken van de doelstelling. Het Spookbos staat ten dienste aan het NME-centrum om haar doelstellingen te behalen. Zo vinden in het bos verschillende veldlessen plaats. Door middel van ervaringsgerichte opdrachten wordt een duurzame houding t.o.v. de natuurlijke omgeving gestimuleerd.

Het Spookbos biedt tevens aan bezoekers van de kinderboerderij en cliënten van Zorgafdeling De Stal een natuurlijk speelbos. In dit bos worden kinderen door aanbod van natuurlijke materialen gestimuleerd om tot spelbeleving te komen. De natuur biedt eindeloze mogelijkheden om te ontdekken en te spelen. Buiten spelen is niet alleen gezond maar stimuleert ook de verwondering over de natuur en leert kinderen hoe belangrijk het is om zorg te dragen voor de natuurlijke omgeving. Buiten spelen maakt een kind sterker en socialer. Bij basisschoolleerlingen verhoogt buitenspelen ook nog eens de leerprestaties en cognitieve ontwikkeling.

De poel

Op het terrein van Stichting Het Spookbos is ook een poel aanwezig. Poelen zijn voor amfibieën, libellen en (water)planten van levensbelang. Poelen brengen variatie in een terrein. Meer variatie betekent altijd meer planten- en diersoorten. Poelen kunnen dienen als groeiplaats voor water-, moeras- en oeverplanten, als leefgebied voor amfibieën, insecten en andere ongewervelden, maar ook als drinkplaats voor vogels en zoogdieren. Niet alleen de poel zelf maar ook de oever kan bij uitstek geschikt zijn voor bepaalde organismen. Denk aan warmte minnende insecten die hun nesten kunnen maken in de zonnige noordoever.

Op een groot aantal plaatsen in Nederland is voldoende geschikt landhabitat voor soorten aanwezig. Geschikte voortplantingswateren ontbreken vaak. Door het aanleggen van poelen kan een gebied voor amfibieën en libellen geschikt worden. In oppervlakte maken poelen maar een klein deel uit van een gebied. In de toename van het aantal soorten kan de invloed van deze kleine elementen opvallend groot zijn.

In de poel van Het Spookbos leven verschillende amfibieën, zoals kikkers, padden en watersalamanders.

De poel van het Spookbos wordt gevuld door kwel, regenwater en grondwater. Op deze wijze vervult de poel ook rol bij de afwatering van het omringende weiland. Doordat de drassigheid van het land beperkt wordt, kan het vee langer op de weidegronden vertoeven.

Bijenstal

In Het Spookbos staat tevens een bijenstal. Deze bijenstal wordt ingericht en onderhouden door de Bijenvereniging van Laren. De imkers zijn (wanneer mogelijk) ook onderdeel van de bijenles, die door het NME-centrum aangeboden wordt aan de leerlingen van het basisonderwijs. De imkers geven tijdens de les een demonstratie over hun beroep en het nut van de bijen. Tevens laten zij aan de leerlingen hun werkmaterialen zien en voelen. Kinderen leren dat

bijen een essentiële rol spelen bij de productie van ons voedsel. Ongeveer 75 procent van de landbouwgewassen is afhankelijk van bestuiving door bijen.

Veldschuur

Op het terrein van Het Spookbos is een veldschuur aanwezig. Deze in 2018 gerenoveerde veldschuur is geschikt om de introductie, activiteiten en afsluiting van de NME-lessen te laten plaatsvinden. Ook in de koude wintermaanden biedt dit de mogelijkheid om een les aan te bieden. Wanneer de veldschuur niet gebruikt wordt voor NME-lessen, vinden er begeleidingen van De Stal plaats, natuurworkshops of wordt het tijdens evenementen ingericht als bv knutselruimte.

Overnachtingunits

Op de locatie waar het NME-centrum gebruikt van maakt bevinden zich drie overnachtingunits. Deze ruimtes, die bestaan uit een slaap- en een woonkeukengedeelte, bieden de mogelijkheid om gedurende meerdere dagen natuuractiviteiten aan te bieden aan zowel reguliere als speciale doelgroepen. In 2022 hebben er geen weekendovernachtingen plaats gevonden voor speciale doelgroepen vanuit Zorgafdeling De Stal. Normaliter worden kinderen tijdens een weekend met behulp van o.a. natuuractiviteiten gestimuleerd in het ontwikkelen van vaardigheden op het gebied van hun sociale, emotionele of motorische ontwikkeling. Vanwege de gewijzigde voorwaarden vanuit de regionale inkoop staat deze dienst momenteel on hold binnen de stichting.

Middelen

Om haar doelgroepen en doelstelling te kunnen bereiken zet NME-centrum Het Spookbos verschillende middelen in.

1. Veldlessen:

De veldlessen duren gemiddeld twee uur en zijn geschikt voor groepen van maximaal 30 personen. Leerlingen komen op locatie van Het Spookbos of de NME-leerkracht ontmoet de leerlingen op een afgesproken locatie. Op deze locatie wordt enerzijds theoretische kennis met de deelnemers gedeeld. Anderzijds worden er belevingsopdrachten ondernomen, zodat een emotionele verbinding met de natuur en het milieu ontstaat. De lessen worden bijvoorbeeld gegeven in het bos, op de hei of in de polder.

2. Levend materiaal: Onder levend materiaal wordt verstaan: natuurlijk materiaal dat in de klas groeit of dieren die in de klas geboren worden. Deze projecten duren tussen twee en zeven weken. Hierbij kan gedacht worden aan de rups – pop – vlinder cyclus, het uitkomen van eieren van de kip in de klas of het kweken van champignons en andere eetbare paddenstoelen.

3. Projecten: Op projectbasis worden thema's uitgewerkt. Hierbij kan gedacht worden aan een debat over duurzaamheid of een kunstproject gekoppeld aan natuur en milieu.

4. Evenementen: Het Spookbos organiseert een aantal keer per jaar evenementen rondom natuur en milieu. Het aantal deelnemers loopt uiteen van 30-500 personen. Hierbij kan gedacht worden aan de Nacht van de Nacht als groot evenement en Lammetjesdag of Burendag als wat kleinere evenementen.

Daarnaast ondersteunt de kinderboerderij aan het behalen van de doelstellingen door het terrein zes dagen per week toegankelijk te hebben voor bezoekers vanuit met name Regio Gooi en Vechtstreek. Het grootste deel van de bezoekers is afkomstig uit de BEL-gemeenten. De bezoekers bestaan meestal uit (groot)ouders met kinderen in de leeftijd van 0 t/m 10 jaar. Daarnaast bezoeken woongroepen van jongeren of volwassenen met een verstandelijke

beperking de locatie regelmatig. Ook ouderen vanuit verzorgingstehuizen komen op bezoek om het contact met de dieren en de natuur aan te gaan.

Resultaten

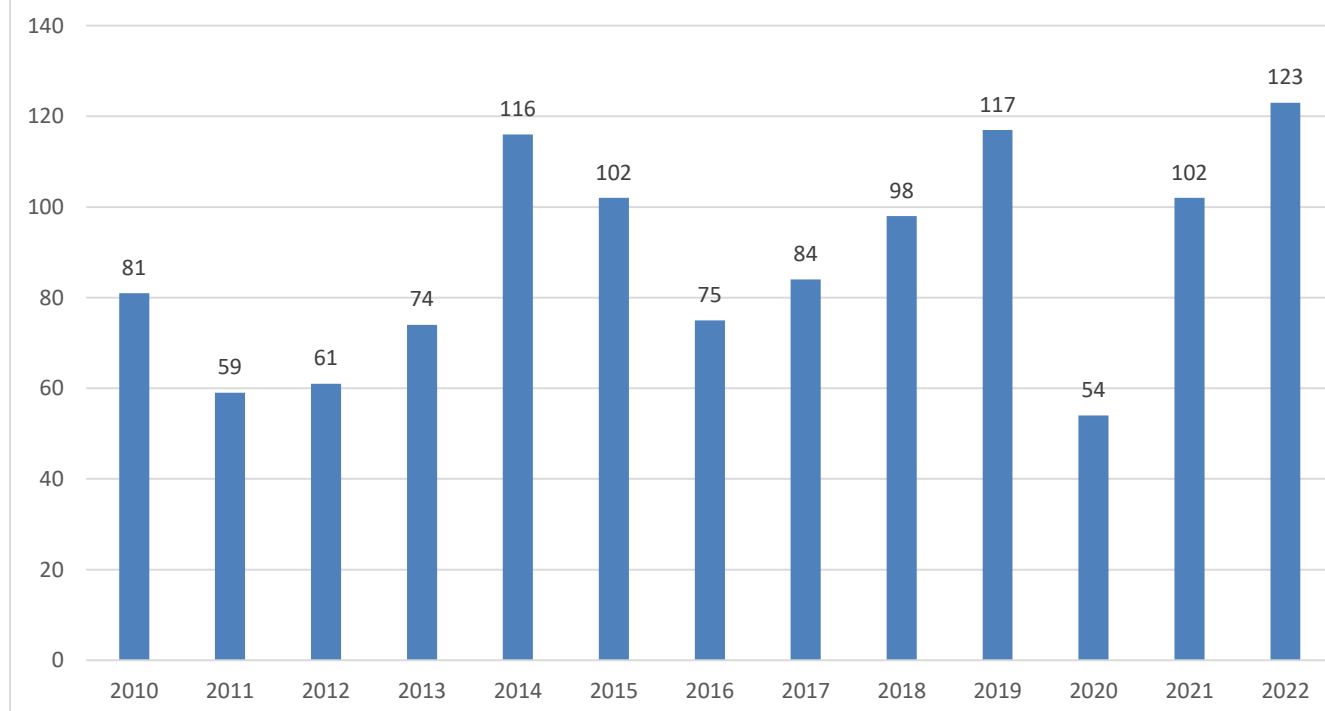
1. NME in veldlessen, levend materiaal

Er zijn in totaal 123 uren NME-onderwijs verzorgd (grafiek 1). Hiervan is 91% verzorgd aan leerlingen uit de BEL-gemeenten (grafiek 2). Dat betekent dat van de 1722 personen die bereikt zijn met NME-onderwijs (grafiek 3) 1568 afkomstig zijn uit de BEL-gemeenten (grafiek 4).

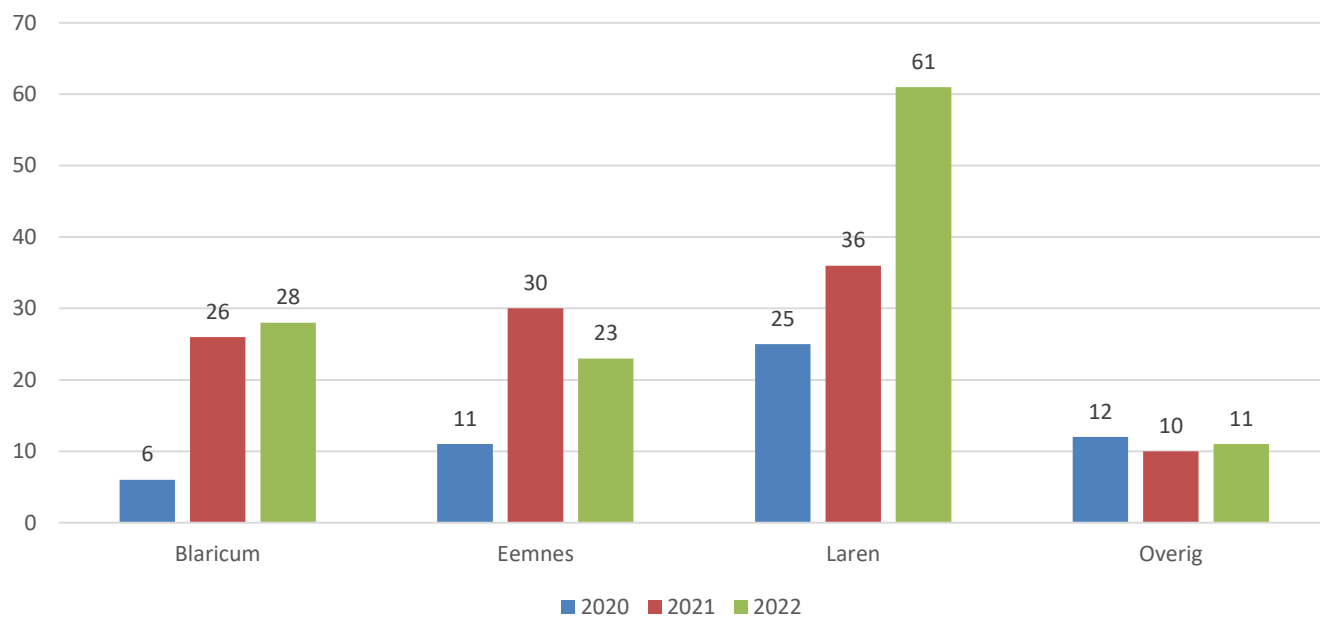
Opvallend is dat scholen in Laren haar NME activiteiten hebben uitgebreid, terwijl Eemnes iets achter lijkt te blijven. Een mogelijke oorzaak hiervan kan zijn dat binnen Eemnes een ander natuurproject is gestart: de Schoolmoestuin.

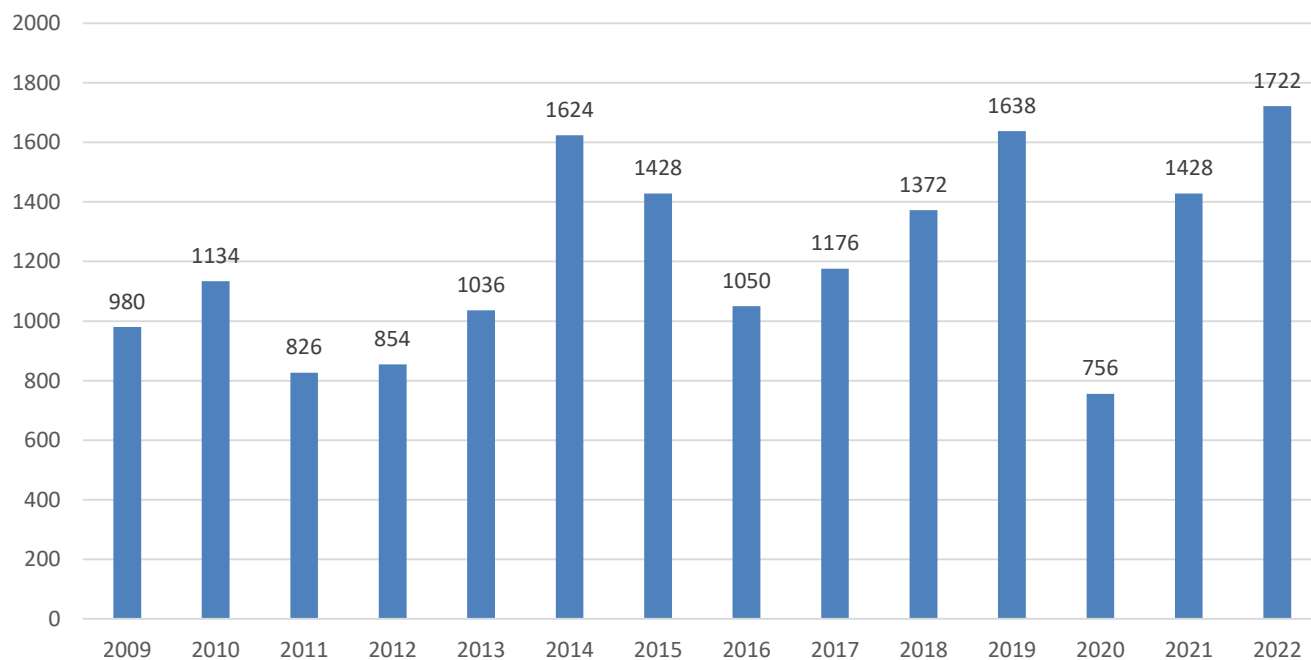
Grafiek 1: aantal uren NME-onderwijs per jaar

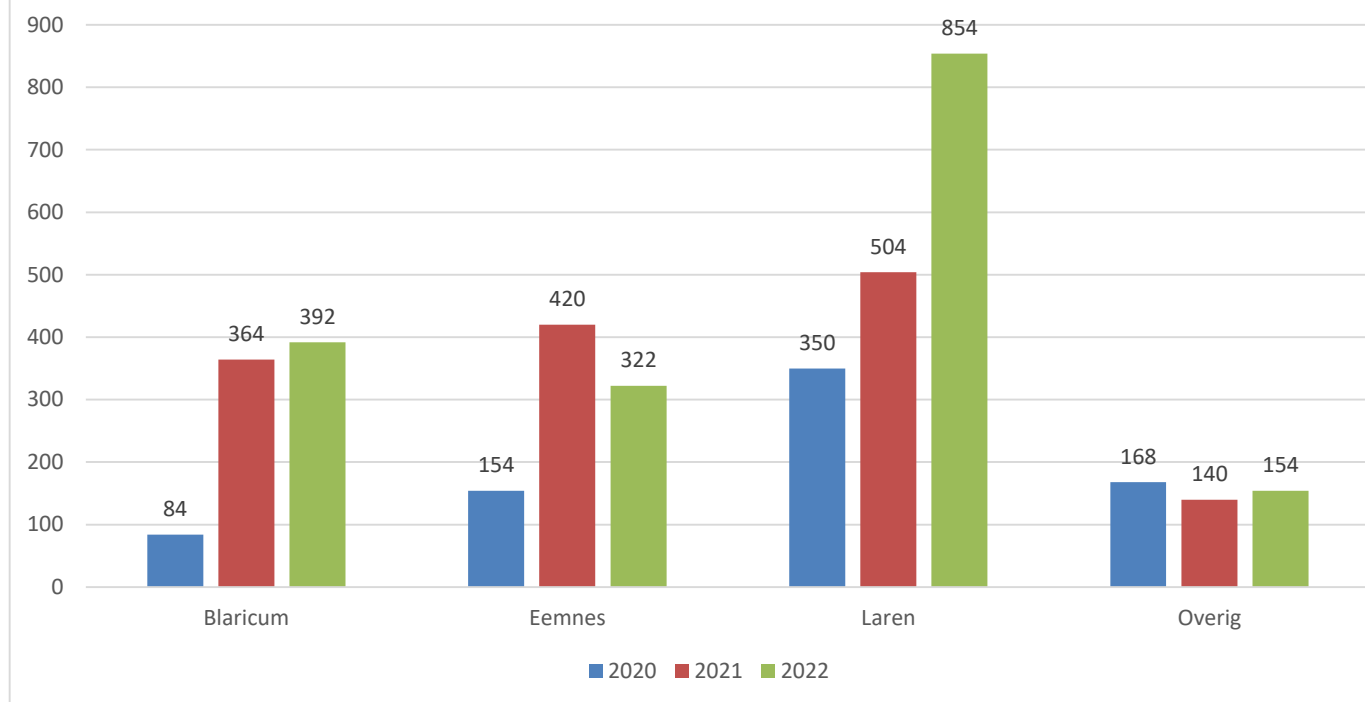
Grafiek 2: aantal uren NME-onderwijs per gemeente

Grafiek 3: aantal met NME-onderwijs bereikte personen

Grafiek 4: aantal leerlingen NME per gemeente

2. NME binnen projecten en evenementen

In 2022 heeft NME-centrum Het Spookbos twee verschillende projecten en evenementen georganiseerd.

A. In het voorjaar 2022 hebben rondom het thema zwerfafval extra lessen voor de scholen plaatsgevonden. Deze lessen waren gericht op het stimuleren van hergebruik, recycling. En tevens het beperken van zwerfafval in de omgeving van de basisscholen. De scholen in Blaricum en Laren hebben hier actief aan deelgenomen.

B. Het jaarlijks terugkerende evenement de Nacht van de Nacht is bij Het Spookbos georganiseerd. Na een aantal jaren een aangepaste versie i.v.m. corona, kon in 2022 er weer een 'normaal' evenement plaatsvinden dat prachtig en geslaagd was. Er was o.a. een belevingsroute met nachtdieren als thema, een theaterstuk in Het Spookbos en een sterrenkoepel waar men kennis kon maken met het heelal.

3. Ontwikkeling en beleid

Tot slot is in 2022 tijd en aandacht besteed aan het opstellen van het werkplan 2023 en het opstellen van het jaarverslag 2021.

Conclusie

Het Natuur en Milieu Centrum heeft een maatschappelijke functie rondom natuur, milieu en duurzaamheid in de BEL-Gemeenten en omgeving. De medewerkers en vrijwilligers werken er hard aan dat dit behouden blijft en ook in de toekomst de kinderen en volwassenen de positieve ervaring in de natuur mogen hebben. In 2022 is het aantal natuurlessen gestegen tot een recordhoogte van 123 uur. Hiermee wordt bijgedragen aan de doelstelling om bewustzijn t.a.v. duurzaam omgaan met natuur- en milieu in de regio Gooi en Vechtstreek en met name de BEL-gemeenten te stimuleren. Tot slot heeft NME-centrum Het Spookbos geïnvesteerd in het updaten en ontwikkelen van lesmateriaal en de website van de organisatie. Op deze wijze heeft Stichting Het Spookbos in 2022 haar uiterste best gedaan om de directe maatschappelijke omgeving te betrekken bij onze visie op natuur en milieu.

